

กระบวนการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังเชิงพุทธบูรณาการ Process Developing Behavior of Inmates in the Buddhist Perspective

¹พระสมุห์พรชัย รตนโชโต, ²พระกัญจน กนตธมโม และ ³พระมหาขุนทอง เขมสิริ
¹Phrasamu Phonchail Ratanachoto (Suphan), ²Phra Kan Kantadhammo
and ³Phramaha Khunthong Khamasiri

¹²³วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย
¹²³Sisaket Buddhist College, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand.

¹phonchaiutd@gmail.com

Received: January 15, 2022; Revised: February 20, 2023; Accepted :April 24, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ 2. เพื่อศึกษาพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ 3. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เอกสารประกอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 รูป/คน ผลการศึกษาพบว่า

1. สภาพคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษฯ เป็นศูนย์คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวที่อยู่กันอย่างเรียบง่ายตามแบบของชาวบ้านอีสาน โดยยึดหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งมีแนวปฏิบัติตามองค์ประกอบการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ 1) ด้านร่างกาย 2) ด้านจิตใจ 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และ 4) ด้านสิ่งแวดล้อม

2. พุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษฯ ได้แก่ หลักกรรม หลักทิวฐธัมมิกัตถะ และหลักอริยมรรคมีองค์ 8

3. การประยุกต์หลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ 4 ด้าน คือ 1) ด้านร่างกาย ยอมรับเรื่องกรรม ทำให้สบายใจ มีสัมมาทิฐิ

¹ นิสิตบัณฑิตศึกษา, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

² อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

³ อาจารย์ประจำบัณฑิตศึกษา, วิทยาลัยสงฆ์ศรีสะเกษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ทำให้ยอมรับความจริงของชีวิต มีสัมมาสติ ยอมรับข้อจำกัดของตนเอง 2) ด้านจิตใจ มีสัมมาสมาธิ มีจิตใจที่ไม่ฟิการ เห็นคุณค่าในตนเอง มีสัมมาวายามะ ทำให้ไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาและอุปสรรคในชีวิต 3) ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม มีสัมมากรรมันตะ ปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมไม่สร้างปัญหาให้กับสังคม มีสัมมาวายามะ สามารถปรับตัวปรับใจให้เข้ากับสังคม สัมมาวาจา รู้จักวางท่าที ปฏิบัติต่อสังคมอย่างถูกต้องเหมาะสม 4) ด้านสิ่งแวดล้อม มีสัมมาสังกัปปะ พอใจในสภาพที่เป็นอยู่ มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง มีสัมมาทิฐิ ดำรงตนอยู่ดี มีชีวิตที่เกื้อกูลที่ดงามร่วมกัน มีสัมมาอาชีวะพึ่งตนเองได้ ทำให้รู้สึกว่าคุณภาพชีวิตไม่เป็นภาระ และปฏิบัติหลักที่ภุมมัมมิกัตถะหรือที่เรียกว่า หัวใจเศรษฐกิจ ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ: พุทธธรรม, คุณภาพชีวิต, คนพิการ

Abstract

The Article This Research Objectives; 1. to study the quality of life condition of the disabled of the Sisaket Independent Living Club, Kantharalak District, Sisaket Province 2. to study the Buddhism promotes the development of the quality of life of the disabled of the Sisaket Independent Living Club, Kantharalak District, Sisaket Province 3. to study the application of Buddhist principles to improve the quality of life of the disabled of the Sisaket Independent Living Club, Kantharalak District Sisaket Province, It is a qualitative research. The data is the in-depth interviews with 15 experts / person.

The results found that:

1. The condition is the quality of life of the disabled of the Sisaket Independent Living Club Kantharalak District Sisaket Province. It is a center for people with physical disabilities and mobility, that is the lives in a simple way in the style of Isaan villagers by adhering to the principles of Buddhism. The guidelines is the development of quality of life were; 1) physical aspects, 2) psychological aspects, 3) social relationships, and 4) environment.

2. Buddhism that promotes the development of the quality of life of the disabled of the Sisaket Independent Living Club Kantharalak District Sisaket Province consists of Karma principles, The Virtues Conductive to Benefit and the Noble Eightfold Path.

3. Application of Dharma principles improve the quality of life for people with disabilities of the Sisaket Independent Living Club in 4 aspects, namely 1) physical aspect, accepting karma, making them feel comfortable, having right-mindedness, making them accept the truth of life, having awareness and accepting their own limitations. 2) Mental, having concentration and having a mind that is not handicapped self esteem have a sense of humor making them not surrender to problems and obstacles in life. 3) Social relations. have sammakammanta behave within the framework of morality without

causing problems for society have a sense of humor Able to adjust and adapt to society, right speech and attitude Treat society properly and appropriately. 4) Environment have a conscience satisfied with the status quo have a positive attitude towards yourself. They have the right to live well and live a good and supportive life together, have vocational skills, can be self-reliant, making them feel, that they are not burdened, and apply be used to The Virtues Conductive to Benefit, Those who were practiced in daily life or called a millionaire.

Keywords: Buddhadhamma, Quality of Life, Disables people

บทนำ

คุณภาพชีวิตของบุคคล ถือเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องได้รับการดูแลและพัฒนา เพราะหากบุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ดี ก็จะสามารถพัฒนาตนเอง ครอบครัว และประเทศชาติให้มั่นคง ดังที่องค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตไว้ว่า เป็นความรู้สึกของการอยู่อย่างพึงพอใจ (มีความสุข มีความพอใจ) ต่อองค์ประกอบต่างๆ ของชีวิต ซึ่งมีส่วนสำคัญมากที่สุดของบุคคล (พงศ์รัตน์ ภิรมย์รัตน์ และคณะ, 2563 : 149) เป็นการรับรู้ที่มีต่อชีวิตของบุคคลนั้นๆ ในท่ามกลางบริบทของวัฒนธรรมและสังคมที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ ทำให้บุคคลนั้น สามารถดำเนินชีวิตในทางชอบธรรม มีความพอใจในความเป็นอยู่ของตนเองและสามารถปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถยืนหยัดต่อสู้กับความเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมั่นคงยั่งยืน

คนพิการ ได้ชื่อว่าเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมไทย ถึงแม้ว่าจำนวนของคนพิการจะมีเปอร์เซ็นต์ไม่มากนัก หากเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมดของประเทศไทย แต่คนพิการก็ถือว่าเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมไทย ที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าคนปกติ หรือสมาชิกกลุ่มอื่นๆ แต่อย่างไรก็ดี ในสภาพบริบทของสังคมไทยปัจจุบัน ที่ได้รับอิทธิพลทันสมัยของโลกาภิวัตน์ ทำให้คนในสังคมมีแนวโน้มให้ความสำคัญต่อวัตถุนิยมมากกว่าคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ทำให้คนพิการบางกลุ่มในสังคมไทย ได้รับผลกระทบดังกล่าวนี้โดยตรง ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งทรัพยากรได้เท่าเทียมกับคนปกติ ทำให้ผู้พิการได้รับความทุกข์ มีคุณภาพชีวิตที่ลดต่ำลง ไม่ได้ได้รับการดูแลสนับสนุนเท่าที่ควรจะเป็น (ปาริชาติ สุวรรณบุบผา และคณะ, 2549 : 1) และถูกมองว่าเป็นเพียงบุคคลที่ควรได้รับการช่วยเหลือหรือสงเคราะห์ทางวัตถุแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น ไม่ได้ถูกมองถึงคุณค่า ศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ที่สามารถรับการพัฒนาเปลี่ยนแปลงชีวิตและช่วยเหลือตัวเองให้ดีขึ้นได้ เฉกเช่นกับบุคคลปกติทั่วไป

พระพุทธศาสนา ได้ชื่อว่าเป็นศาสนาที่เน้นในการให้ความสำคัญของการพัฒนาตนของมนุษย์ โดยเชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้ที่สามารถพัฒนาฝึกฝนตนเองได้ และไม่เชื่ออำนาจภายนอกที่จะมากำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ ความเชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้สามารถฝึกและพัฒนาได้ด้วยตนเองนี้ มีความสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาในปัจจุบัน ที่มุ่งเน้นพัฒนาโดยมีมนุษย์เป็นศูนย์กลาง (People Centered Development) โดยการนำปัญหาและความต้องการของมนุษย์เข้ามาเป็น

พื้นฐานในการพัฒนาด้านต่างๆ (ปาริชาติ สุวรรณบุบผา และคณะ, 2549 : 1-2) นอกจากนี้ พระพุทธศาสนายังมีวิถีคิด และคำสอนสำคัญต่างๆ ที่สนับสนุนส่งเสริมให้มนุษย์เข้าถึงคุณค่าในการพัฒนาตนหรือพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองให้บรรลุถึงเป้าหมายได้

ชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ จังหวัดศรีสะเกษ เป็นศูนย์กลางกลุ่มคนพิการแห่งหนึ่ง ที่มีสภาพความเป็นอยู่รวมตัวเป็นกลุ่มชุมชนดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เน้นการดำเนินชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง โดยมุ่งหวังที่จะทำให้นักพิการทุกคนดำเนินชีวิตได้อย่างอิสระ และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ ที่น้อมนำคุณธรรมทางพระพุทธศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีคุณค่า และสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งยังเป็นการสนับสนุนโอกาสกับคนพิการในสิ่งที่ปฏิบัติอยู่ โดยใช้ความสามารถที่มีอยู่ได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผู้พิการนั้น ได้รับรู้เกี่ยวกับความสามารถของตนเอง มีแรงจูงใจในการทำงาน และการตัดสินใจ ที่เน้นความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง รวมทั้งนำไปสู่การรวมตัวเป็นกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกันเอง มีความเข้าใจและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข (ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการไทย, 2549 : 2) อย่างคนปกติทั่วไปได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเป็นกรณีศึกษาชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยเป็นการศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมในฐานะเป็นเครื่องมือส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษฯ และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่หน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
2. เพื่อศึกษาพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ
3. เพื่อศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเก็บข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และเก็บข้อมูลภาคสนามโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย และคัมภีร์อรรถกถา อันเป็นแหล่งข้อมูลที่เป็นหลักคำ

สอนสำคัญทางพระพุทธศาสนาเถรวาท และศึกษาเอกสารจากแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) ได้แก่ หนังสือ ตำรา บทความวิจัย เอกสารทางวิชาการต่างๆ ตลอดจนงานวิจัยที่กล่าวถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาภาคสนามเป็นลำดับไป

ขั้นที่ 2 ศึกษาข้อมูลภาคสนาม ผู้วิจัยได้ทำเครื่องมือสัมภาษณ์ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือ แล้วให้บัณฑิตศึกษาออกหนังสือไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อขอสัมภาษณ์ เมื่อได้รับการตอบรับแล้วจึงลงพื้นที่ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interviews) ดังนี้

1) พื้นที่และผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) ผู้วิจัยได้กำหนดเลือกพื้นที่การวิจัย (Field Research) และกลุ่มประชากรผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ คือ ชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ โดยกลุ่มประชากรในการสัมภาษณ์เชิงลึก แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ พระสงฆ์ จำนวน 2 รูป คนพิการชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ จำนวน 9 คน และนักวิชาการ/ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 15 รูป/คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview form) เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open-Ended Discussion) แบบเป็นทางการ (Formal Interview) และไม่เป็นทางการ (Informal Interview) เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่สมบูรณ์ และครอบคลุมประเด็นตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ขั้นที่ 3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูล จากคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา ตำราวิชาการ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งจากภาครัฐและเอกชน

2) การรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ใช้วิธีการจัดบันทึกการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด และการบันทึกเสียง แล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์จัดระเบียบเรียงข้อมูลตามขั้นตอนระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ในประเด็นคำถามของการวิจัยที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในเชิงสาระหรือการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และตีความข้อมูลที่รวบรวมมา จัดลำดับความสัมพันธ์ของข้อมูลให้เชื่อมโยงกันตามวัตถุประสงค์ โดยการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) ก่อนนำมาเรียบเรียงสรุปข้อค้นพบ ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และเสนอผลการวิจัยในลักษณะของการบรรยาย (Descriptive Method) พร้อมข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ เป็น

ศูนย์คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหวที่อยู่กันอย่างเรียบง่ายตามแบบของชาวบ้านอีสานทั่วไป โดยมีวิธีการดำเนินชีวิตตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา และการใช้ชีวิตภายใต้ความพิการของร่างกายไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อกำลังใจในการมีชีวิตอยู่มากนัก เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ผู้พิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม

2. ผลการศึกษาพุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า หลักพุทธธรรมที่คนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ นำมาใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย หลักกรรม หลักกฏฐัมมิกัตถะ และหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เพราะเป็นพุทธธรรมที่เป็นไปเพื่อช่วยเจริญปัญญาให้เข้าใจในชีวิต สร้างความเข้มแข็ง และเป็นพลังในการดำเนินชีวิตให้ประสบความสำเร็จในปัจจุบันได้

3. ผลการศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า ผู้พิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ มีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ

3.1 พัฒนาด้านร่างกาย ด้วยการยอมรับเรื่องกรรม ว่าการเกิดมาพร้อมกับร่างกายที่ไม่สมบูรณ์หรือพิการนั้น เป็นผลของกรรมในอดีตชาติและส่งผลให้เกิดผลในปัจจุบัน ย่อมเกิดความสบายใจ มีความเห็นที่ถูกต้องสามารถยอมรับความจริงของชีวิต (สัมมาทิฐิ) และมีสติ ปล่อยวาง คิดบวก ยอมรับข้อจำกัดของตนเองได้ (สัมมาสติ)

3.2 พัฒนาด้านจิตใจ ด้วยการเสริมสร้างสมรรถภาพของจิตให้มีสมาธิ มีคุณภาพจิตที่ดี หมั่นปฏิบัติฝึกทำจิตใจให้สงบ มองเห็นคุณค่าในตนเอง มีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตใจมั่นคงไม่พิการตามร่างกาย ไม่เครียด (สัมมาสมาธิ) กระตุ้นจิตใจให้เข้มแข็ง มีจิตใจมั่นคงไม่ยอมแพ้ต่อปัญหาและอุปสรรคในชีวิตต่างๆ มีกำลังใจเพียงพอที่จะทำสิ่งต่างๆ ในแต่ละวัน ทั้งในเรื่องงานและการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข (สัมมาสติ)

3.3 พัฒนาด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้วยการปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมไม่สร้างปัญหาความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นและแก่สังคม เป็นกัลยาณมิตรในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ใช้ประสบการณ์และความรู้ที่มีทำประโยชน์ร่วมกัน (สัมมาสัมมาสัมมา) มีสัมพันธภาพที่ดีต่อคนรอบข้างและพยายามปรับตัวปรับใจให้เข้ากับสังคม (สัมมาวาจา) รู้จักวางทำที่ วางตน สื่อสารพูดจาและปฏิบัติต่อสังคมอย่างถูกต้องเหมาะสม (สัมมาวาจา)

3.4 พัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการใช้อยู่อาศัยพิจารณาคำนึงถึงประโยชน์และคุณค่าในชีวิตตามสภาวะแห่งตน มีความพอใจในสภาพที่เป็นอยู่ มีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง (สัมมาสังกัปปะ) ใช้ปัญญาพิจารณาไตร่ตรองดำรงตนอยู่ดี มีชีวิตที่เกื้อกูลที่ติงามร่วมกัน (สัมมาทิฐิ) ไม่ลุ่มหลงกับค่านิยมทางวัตถุในทางที่ผิด ไม่ขาดสติหลงมัวเมาประมาทในการดำรงชีวิต รู้จักประมาณในการ

บริโศภกิจยัสี ไม่พุ่มเฟื่อยเพื่อสนองต่อตัณหา (สัมมาสติ) ใช้จ่ายตามฐานะของตน อยู่แบบพอเพียง สามารถพึ่งตนเองได้ จนรู้สึกว่าเป็นภาระแก่บุคคลอื่นหรือสังคม (สัมมาอาชีวะ)

นอกจากนี้ ผู้พิการยังใช้หลักอำนวยการประโยชน์สุขในปัจจุบันที่เรียกว่า ทิฐฐัมมิกัตถะ หรือหัวใจเศรษฐี ในการดำเนินชีวิตประจำวัน อาทิ 1) ความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพการงาน (อุฏฐานสัมปทา) 2) รู้จักรักษาคู่ครองโภคทรัพย์ (อารักขสัมปทา) 3) คบคนดีเป็นมิตรในถิ่นที่อาศัย (กัลยาณมิตตตา) 4) มีความเป็นอยู่เหมาะสม รู้จักกำหนดรายได้และรายจ่ายเลี้ยงชีวิตแต่พอดี (สมชีวิตา)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย มีประเด็นที่น่าสนใจ ซึ่งผู้วิจัยได้นำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ คนพิการได้ชื่อว่าเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของสังคมไทย และมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าคนปกติ โดยคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ เป็นศูนย์คนพิการทางร่างกายและการเคลื่อนไหว ยึดหลักการดำเนินชีวิตตามแนวคำสอนทางพระพุทธศาสนา ทำให้การใช้ชีวิตภายใต้ความพิการของร่างกายไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อกำลังใจในการมีชีวิตอยู่มาจนทุกวันนี้ เมื่อพิจารณาตามองค์ประกอบของคุณภาพชีวิต ผู้พิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ มีศักยภาพในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งสอดคล้องกับกันยา วงศ์ชัยวัฒน์ ได้ศึกษาเรื่อง "แนวทางการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุหลักเกษียณอายุ" พอสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวคิดตะวันตก เน้นการพัฒนาชีวิตของบุคคลให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และจิตวิญญาณ (ปัญญา) คือ ด้านร่างกาย มีความพึงพอใจที่มีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์สุขภาพอนามัยดีไม่เจ็บป่วยง่าย มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ด้านจิตใจ มีความพึงพอใจในชีวิตของตน รวมถึงการดำรงชีวิตให้มีความสุขและจัดการกับความโศกเศร้า ด้านสังคม มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายใต้วัฒนธรรมค่านิยม ไม่สร้างปัญหาให้แก่สังคม มีครอบครัวที่อบอุ่น เป็นประชากรที่ดีของประเทศ และด้านปัญญา มีการศึกษาดี การได้รับข่าวสารที่ดี ประกอบอาชีพที่มีประสิทธิภาพ ใช้จ่ายอย่างประหยัด (กันยา วงศ์ชัยวัฒน์, 2561 : บทคัดย่อ) และสอดคล้องกับประภาส บาร์มี ได้ศึกษาเรื่อง "คุณภาพชีวิตของประชาชนที่อาศัยในชุมชนชาวแพ จังหวัดพิษณุโลก" พอสรุปได้ว่า ประชาชนที่อาศัยในชุมชน ชาวแพ มีการพัฒนาคุณภาพชีวิตใน 4 ด้าน คือ ด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อม โดยมีคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับดีทุกด้าน (ประภาส บาร์มี, 2546)

2. พุทธธรรมที่ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา และมีคำสอนที่สนับสนุนคุณค่าของชีวิตมนุษย์ที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นคนที่มีคุณภาพและมีการดำรงชีวิตที่มีความสุข โดยพุทธธรรมที่คนพิการของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิการศรีสะเกษ นำมาใช้เป็นพื้นฐานของการพัฒนาคุณภาพชีวิต ประกอบด้วย หลักกรรม หลักทิฐฐัมมิกัตถะ และหลักอริยมรรคมีองค์ 8 เพราะเป็น

พุทธธรรมที่เป็นไปเพื่อช่วยเจริญปัญญาให้คนพิจารณาได้เข้าใจสังขารของชีวิต และเป็นพลังให้คนพิจารณาในการดำเนินชีวิตให้สำเร็จประโยชน์ในปัจจุบัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของปาริชาติ สุวรรณบุบผา และคณะ ได้กล่าวในงานวิจัยเรื่อง "พระพุทธศาสนากับการเสริมสร้างพลังในการดำรงชีวิตและทัศนคติที่เหมาะสมของคนพิจารณา กรณีคนพิจารณาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล" ไว้ว่า พระพุทธศาสนามีทรัพยากรทั้งที่เป็นหลักคำสอนที่จะเสริมพลังคนพิจารณา โดยการสร้างและสนับสนุนเงื่อนไข ที่จะทำให้คนพิจารณามีโอกาสที่เท่าเทียมในสังคมมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ให้คนพิจารณาได้พัฒนาตนเองทั้งภายนอกและภายใน เพื่อเสริมสร้างพลังแก่คนพิจารณา เกิดการเรียนรู้ ทำให้คนพิจารณาเกิดความเชื่อมั่น และตระหนักถึงศักยภาพ และคุณค่าของตนเอง พร้อม ๆ กับเกิดวิธีคิดและทัศนคติใหม่ ๆ ที่เกี่ยวกับความพิจารณา (ปาริชาติ สุวรรณบุบผา และคณะ, 2549 : 82)

3. การประยุกต์หลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิจารณาของชมรมการดำรงชีวิตอิสระคนพิจารณาศรีสะเกษฯ พุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่มุ่งเน้นให้มนุษย์เราคำนึงถึงความจริงแท้ของธรรมชาติในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในชีวิตประจำวันว่า มีกลไกหรือบทบาทที่แท้จริงต่อชีวิตอย่างไร มีผลลัพธ์ต่อตนเองและผู้อื่นอย่างไร การประยุกต์หลักธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิจารณาจึงเป็นทางออกและเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิจารณา เพราะเมื่อคนพิจารณา นำหลักธรรมเข้ามากำกับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ย่อมจะส่งผลต่อสุขภาพจิตของตนเอง อันเป็นบ่อเกิดของการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ทั้งในด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม สอดคล้องกับพระศราวฑู ปญญาวุโธ (คำมั่น) ได้ศึกษาเรื่อง "การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในเขตเทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมืองจังหวัดแพร่" พอสรุปได้ว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา คือ การทำให้เกิดความเจริญของชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านร่างกาย ด้วยการรู้จักบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ รู้จักฝึกฝนอบรมตน รู้จักสำรวมระมัดระวังอินทรีย์ 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้มีความพร้อม มีสติกำกับอยู่เสมอ และสามารถละเว้นจากความชั่วทั้งปวงได้ 2) ด้านสังคม รู้จักระมัดระวังจากการเบียดเบียนผู้อื่นในทางที่เสื่อมเสีย มีความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน อยู่ร่วมกันด้วยการเห็นอกเห็นใจ มีระเบียบวินัยต่อตนเองและสังคม 3) ด้านจิตใจ ทำให้จิตใจมีความหนักแน่นมั่นคง มีเหตุมีผลในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีจิตเมตตา มีความปรารถนาดีต่อกันด้วยความจริงใจและมีความสุข 4) ด้านปัญญา มีการฝึกปฏิบัติ ตามแนวปัญญาภาวนาเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสภาวะธรรมชาติอย่างแท้จริง มองโลกมองสังคม ในแง่ดี มีจิตใจเป็นอิสระ รู้จักปล่อยวางทุกสิ่งทุกอย่างด้วยสติปัญญา (พระศราวฑู ปญญาวุโธ, 2557 : บทคัดย่อ)

หลักพุทธธรรมที่คนพิจารณานำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตจึงเหมือนเป็นอาหารที่จะคอยกำกับให้คนพิจารณาประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม โดยหลักธรรมที่คนพิจารณานำมาปรับประยุกต์ใช้กับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ ยอมรับเรื่องหลักกรรม เพราะเป็นเครื่องอธิบายถึงปัจจัยของความพิจารณาทางร่างกายอย่างเป็นรูปธรรม เป็นกฎของโลกที่เรียกว่า ธรรมนิยาม หรือเป็นข้อกำหนดที่เป็นไปตามธรรมชาติที่เที่ยงตรงไม่บิดพลิ้ว เช่น บุคคลทำกรรมเช่นใด ย่อมได้รับผลของกรรมเช่นนั้น ดังนั้น การที่มนุษย์เกิดมาพร้อมกับร่างกายที่

ไม่สมบูรณ์หรือพิการ จึงเป็นผลของกรรมในอดีตชาติ การยอมรับเรื่องหลักกรรม ย่อมเกิดความสะดวกสบาย มีความเห็นที่ถูกต้องสามารถยอมรับความจริงของชีวิตได้ สอดคล้องกับผลการศึกษาของพระสรณสิริ ปชชลิต ได้ศึกษาเรื่อง "ทัศนคติเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา กรณีศึกษาดารา นักแสดงและนักร้องสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3" พอสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างเชื่อว่า กรรมคือ กฎธรรมชาติความจริงอันเป็นกฎแห่งเหตุและผล เป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความเข้าใจที่ถูกต้อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเชื่อว่าบุคคลทำกรรมใดไว้ ดีก็ตาม ชั่วก็ตาม เขาต้องรับผลแห่งกรรมนั้น และเชื่อว่ามนุษย์เราเลือกเกิดไม่ได้ แต่สามารถเลือกทำความดี ความชั่วได้ และสิ่งที่เกิดขึ้นกับคนในปัจจุบันเกิดจากกรรม คือ การกระทำที่ผ่านมานั่นเอง (พระสรณสิริ ปชชลิต, 2552 : 92)

หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของคนพิการ เพราะเป็นหลักธรรมในการเสริมสร้างพลัง และพัฒนาผู้พิการ ให้สามารถดำเนินชีวิตไปอย่างราบรื่น โดยทำให้ผู้พิการได้เข้าใจว่า อะไรคือข้อจำกัดทางร่างกาย และสิ่งใดจะเป็นองค์ประกอบในการเจริญจิตเจริญปัญญา ทำให้คนพิการมีทัศนคติต่อตนเองและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นได้ สอดคล้องกับพระรณชัย กิตติราโณ ที่กล่าวในงานวิจัยเรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของประชาชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย" ไว้ว่า ทางสายกลางของมรรควิธีที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้เดินตามและปฏิบัติตามนั้น คือ แนวปฏิบัติที่นำไปสู่หรือนำไปถึงความดับทุกข์ มีองค์ประกอบ 8 ประการ คือ 1) สัมมาทิฐิ ความเห็นชอบ 2) สัมมาสังกัปปะ ความดำริชอบ 3) สัมมาวาจา เจรจาชอบ 4) สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ 5) สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ 6) สัมมาวายามะ พยายามชอบ 7) สัมมาสติ ระลึกรู้ชอบ และ 8) สัมมาสมาธิ ตั้งใจชอบ ซึ่งเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า "มัชฌิมาปฏิปทา"หรือทางสายกลาง การนำหลักอริยมรรคมีองค์ 8 มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนนั้น ย่อมจะทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เกิดความสงบสุขทางสังคม และมีหลักในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องตามวิถีของชาวพุทธที่แท้จริง(พระรณชัย กิตติราโณ, 2561:2)

ที่ภูธัมมิกัตถะ ธรรมที่พระพุทธองค์ตรัสสอนแนะนำมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เพื่ออำนวยประโยชน์สุข ที่คนทั่วไปปรารถนา มองเห็นกันในชีวิตนี้ โดยสอนให้บุคคลรู้จักประมาณตน ไม่ฟุ้งเพื่อสุรุ่ยสุร่ายจนเกินกว่าฐานะ และความเป็นอยู่ของตนเอง โดยมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูปลัดสิริวิศรี สุทธิมน และคณะ ที่กล่าวในงานวิจัยเรื่อง "การประยุกต์ใช้หลักที่ภูธัมมิกัตถะเพื่อประโยชน์เพื่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม" ว่าหลักที่ภูธัมมิกัตถะในคัมภีร์พระพุทธศาสนา คือ หลักธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบัน 4 ประการ ได้แก่ 1) อุฏฐานสัมปทาการมีความขยันหมั่นเพียร 2) อารักขสัมปทา การรักษาโภคทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียรโดยชอบธรรม 3) กัลยาณมิตตตา การคบกับกัลยาณมิตร และ 4) สมชีวิตา การเป็นอยู่อย่างพอเพียงตามกำลังแห่งทรัพย์ที่มี (พระครูปลัดสิริวิศรี สุทธิมน และคณะ, 2563 : 154) การประยุกต์หลักธรรมต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น เพื่อใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ จึงก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมหาศาลต่อการพัฒนายกระดับคุณภาพชีวิตได้อย่างเหมาะสม

- พระครูปลัดสิริวัตร สุทธิมน และคณะ. (2563). "การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีธัมมิกัตถประโยชน์เพื่อ
การดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมบริโภคนิยม". วารสารมหาจุฬานาครธรรม. ปีที่ 7
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน.
- พระรณชัย กิตติราโน. (2561). "การประยุกต์ใช้หลักอริยมรรคมีองค์ 8 ในการดำเนินชีวิตของ
ประชาชน ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย". วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- พระศราวุธ ปณญาวุโธ. (2557). "การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา ในเขต
เทศบาลตำบลวังหงส์ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่", วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระสรณ์สิริ ปชชลิโต. (2553). "ทัศนคติเรื่องกรรมในพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาดารานักแสดง
และนักร้องสถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสี ช่อง 3". วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาชีวิตและความตาย. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.
- ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการไทย. (2549). 11 คำถาม การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการไทย. เอกสาร
เผยแพร่การประชุมวิชาการการนำเสนอผลการดำเนินงานและประสบการณ์การ
ดำรงชีวิตคนพิการไทยวันที่ 20 กรกฎาคม 2549. กรุงเทพฯ: ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของ
คนพิการไทย.

